

متکدیان؛ قربانیان خاموش فقر

چرا پمپبنزین‌ها و چهارراه‌ها؟

مهدی میرحسینی

متکدیان در سیرجان؛ زخمی پنهان بر چهره شهر

در دل سیرجان، شهری با تاریخ کهن، ظرفیت‌های صنعتی گسترده و جایگاه مهم اقتصادی در استان کرمان، مردمانی بی‌پناه به نام «متکدیان» هر روز در کنار خیابان‌ها، چهارراه‌ها، مراکز خرید و پمپبنزین‌ها دیده می‌شوند؛ افرادی که چشم‌انتظار کمک رهگذران و رانندگان هستند تا شاید بتوانند بخشی از نیازهای روزمره خود را تأمین کنند. این پدیده به‌ویژه در فصل گرما، ماه‌های پایانی سال و ایام تعطیلات بیش از گذشته به چشم می‌آید و پرسش‌های فراوانی را درباره وضعیت اجتماعی، اقتصادی و حمایتی جامعه مطرح می‌کند.

ما در این گزارش تلاش کرده‌ایم با نگاهی میدانی و گفت‌وگو با برخی افراد درگیر این مسئله، مسئولان و کارشناسان اجتماعی، ابعاد مختلف این پدیده را بررسی کنیم؛ پدیده‌ای که اگرچه در ظاهر تنها چند نفر در کنار خیابان هستند، اما در واقع نشانه‌ای از مشکلات عمیق‌تر در حوزه فقر، اشتغال، سلامت و حمایت‌های اجتماعی محسوب می‌شود.

جایگاه اجتماعی متکدیان

متکدیان افرادی هستند که علی‌رغم گرمای طاقت‌فرسای تابستان و سرمای زمستان، ساعت‌های طولانی را در معابر عمومی سپری می‌کنند. برخی از آن‌ها سالمندانی هستند که توان جسمی لازم برای کار کردن را از دست داده‌اند. برخی دیگر با بیماری‌های مزمن، معلولیت‌های جسمی یا مشکلات روانی دست و پنجه نرم می‌کنند و گروهی نیز به دلیل بیکاری، فقر شدید و نبود حمایت خانوادگی یا اجتماعی، ناچار به تكدی‌گری شده‌اند.

بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد که بخش قابل توجهی از این افراد فاقد سرپناه مناسب، بیمه درمانی و درآمد ثابت هستند. بسیاری از آنان حتی مدارک هویتی کامل ندارند و همین مسئله دسترسی آن‌ها به خدمات حمایتی را دشوارتر می‌کند. در برخی موارد نیز فروپاشی خانواده، اعتیاد یکی از اعضای خانواده، بیماری‌های پرهزینه یا از دست دادن سرپرست خانوار، افراد را به سمت زندگی در خیابان سوق داده است.

کارشناسان معتقدند تكدی‌گری را نباید صرفاً یک انتخاب فردی دانست. در بسیاری از موارد، این پدیده نتیجه زنجیره‌ای از مشکلات اقتصادی و اجتماعی است که فرد را در شرایطی قرار می‌دهد که راه دیگری برای تأمین حداقل نیازهای زندگی نمی‌یابد.

پمپبنزین‌ها و چهارراه‌های پرتدد از مهم‌ترین نقاط حضور متکدیان در سیرجان به شمار می‌روند. دلیل این موضوع نیز روشن است. این مکان‌ها محل توقف خودروها و تجمع روزانه تعداد زیادی از شهروندان هستند. رانندگانی که برای سوخت‌گیری یا انتظار پشت چراغ قرمز متوقف می‌شوند، فرصت بیشتری برای مشاهده افراد نیازمند دارند و احتمال کمک مالی نیز افزایش می‌یابد.

از سوی دیگر، این نقاط به دلیل روشنایی مناسب و حضور دائمی مردم، برای متکدیان نسبت به برخی مکان‌های خلوت شهری امنیت بیشتری فراهم می‌کنند. آن‌ها می‌توانند ساعت‌ها در این مکان‌ها حضور داشته باشند و امیدوار باشند که هر توقف خودرو به دریافت مبلغی هرچند اندک منجر شود.

برخی از رانندگان می‌گویند مشاهده روزانه افراد نیازمند در کنار پمپبنزین‌ها به بخشی از تصویر همیشگی شهر تبدیل شده است؛ تصویری که اگرچه حس همدردی را برمی‌انگیزد، اما در عین حال نشان‌دهنده وجود مشکلاتی است که سال‌هاست راه‌حل اساسی برای آن‌ها پیدا نشده است.

واکنش مسئولان

پیش‌تر برخی مسئولان شهرداری در گفت‌وگو با رسانه‌ها اعلام کرده‌اند که طرح‌های جمع‌آوری متکدیان در مقاطع مختلف سال، به‌ویژه در فصل زمستان، اجرا شده است. با این حال، بسیاری از این افراد پس از مدت کوتاهی دوباره به خیابان‌ها بازمی‌گردند.

به گفته یکی از مسئولان شهری، مهم‌ترین چالش در این زمینه نبود زیرساخت‌های کافی برای نگهداری، درمان و توانمندسازی این افراد است. مراکز حمایتی موجود ظرفیت محدودی دارند و بسیاری از متکدیان نیز به دلایل مختلف تمایلی به حضور طولانی‌مدت در این مراکز نشان نمی‌دهند.

کمبود اعتبارات، نبود نیروی انسانی متخصص و محدود بودن امکانات رفاهی از دیگر مشکلاتی است که مسئولان به آن اشاره می‌کنند. آن‌ها معتقدند حل مسئله تكدی‌گری تنها از طریق جمع‌آوری افراد از سطح شهر امکان‌پذیر نیست و نیازمند برنامه‌ای جامع برای توانمندسازی و بازگرداندن آن‌ها به زندگی عادی است.